

Generation What?¹: Vertrouwen in de instellingen

Inleiding

De mate van vertrouwen van burgers in de overheid en maatschappelijke instellingen werd al vaker de 'toetssteen' van de democratie genoemd: daalt het vertrouwen onder een kritisch niveau, dan is er sprake van een 'crisis' en is de democratie in gevaar (Pleysier, Pauwels & Van Damme, 2010, p. 3). In deze korte bijdrage kijken we naar het vertrouwen of wantrouwen van de Generation What? jongeren in 10 'instellingen'. We vergelijken deze resultaten op enkele punten met data van Vlaamse jongeren bevraagd in het kader van de European Social Survey.

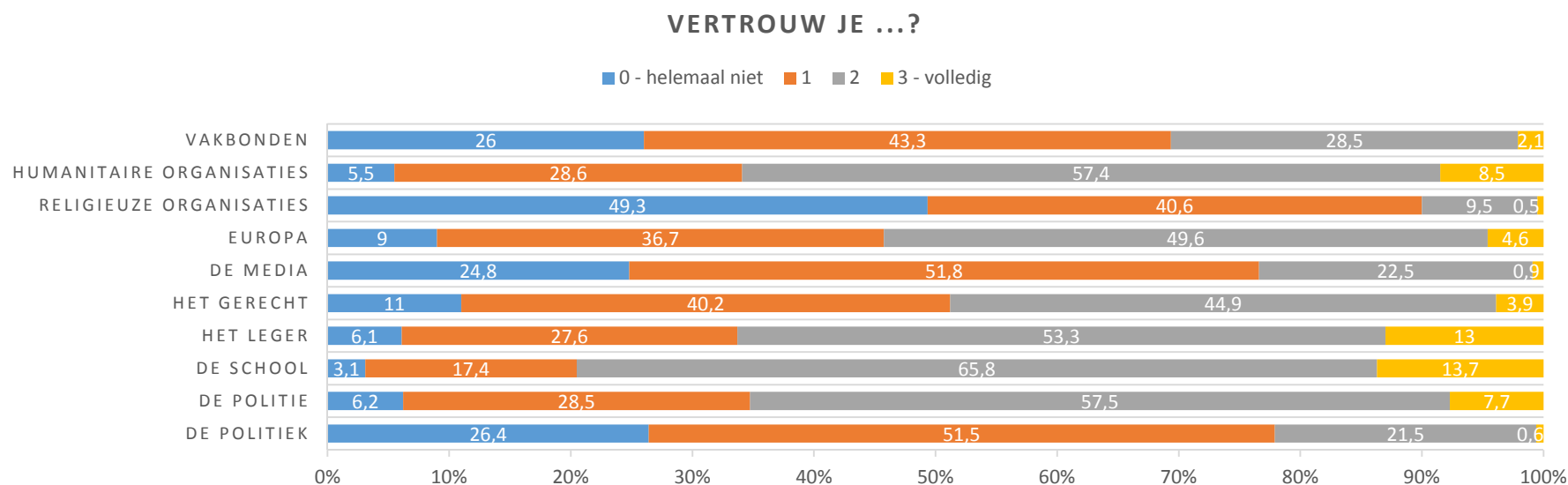
Institutioneel vertrouwen bij Generation What? jongeren

In de Generation What? vragenlijst worden 10 vragen gesteld naar het vertrouwen van jongeren in de 'instellingen'. Het gaat hier om het vertrouwen in de politiek, de politie, de school, het leger, het gerecht, de media, Europa, religieuze organisaties, humanitaire organisaties en vakbonden. De vraag wordt telkens als volgt gesteld: 'Vertrouw je ...?', waarna jongeren kunnen antwoorden op een 4-puntenschaal gaande van (0) 'helemaal niet' tot (3) 'volledig'. Bij een score van 0 of 1 overheerst met andere woorden het 'wantrouwen', bij een score van 2 of 3 het 'vertrouwen' in de instelling in kwestie.

---

¹ Generation What – Vlaanderen: Technisch Rapport http://www.jeugdonderzoeksplatform.be/files/Generation_What_-_Technisch_Rapport.pdf

De resultaten worden samenvattend voorgesteld in onderstaande Grafiek 1. De instellingen die bij de 18-34 jarige Generation What? jongeren het minst vertrouwen wekken zijn ‘religieuze organisaties’ (49.3% heeft helemaal geen vertrouwen, ongeveer 90% scoort 0 of 1), de politiek (26.4% heeft helemaal geen vertrouwen, meer dan 75% scoort 0 of 1), de media (24.8% heeft geen vertrouwen, meer dan 75% scoort 0 of 1), en de vakbonden (26% heeft helemaal geen vertrouwen, bijna 70% scoort 0 of 1). De instellingen waarin Generation What? jongeren het meest vertrouwen hebben zijn de school (13.7% heeft volledig vertrouwen, bijna 80% scoort 2 of 3), het leger (13% heeft volledig vertrouwen, meer dan 65% scoort 2 of 3), humanitaire organisaties (8.5% heeft volledig vertrouwen, meer dan 65% scoort 2 of 3), en de politie (7.7% heeft volledig vertrouwen, meer dan 65% scoort 2 of 3). Het ‘gerecht’ ligt als instelling ongeveer in het midden: het aantal jongeren waarbij het wantrouwen overheerst (score 0 of 1) is ongeveer gelijk aan he aantal jongeren waarbij ‘vertrouwen’ overheers (score 2 of 3).

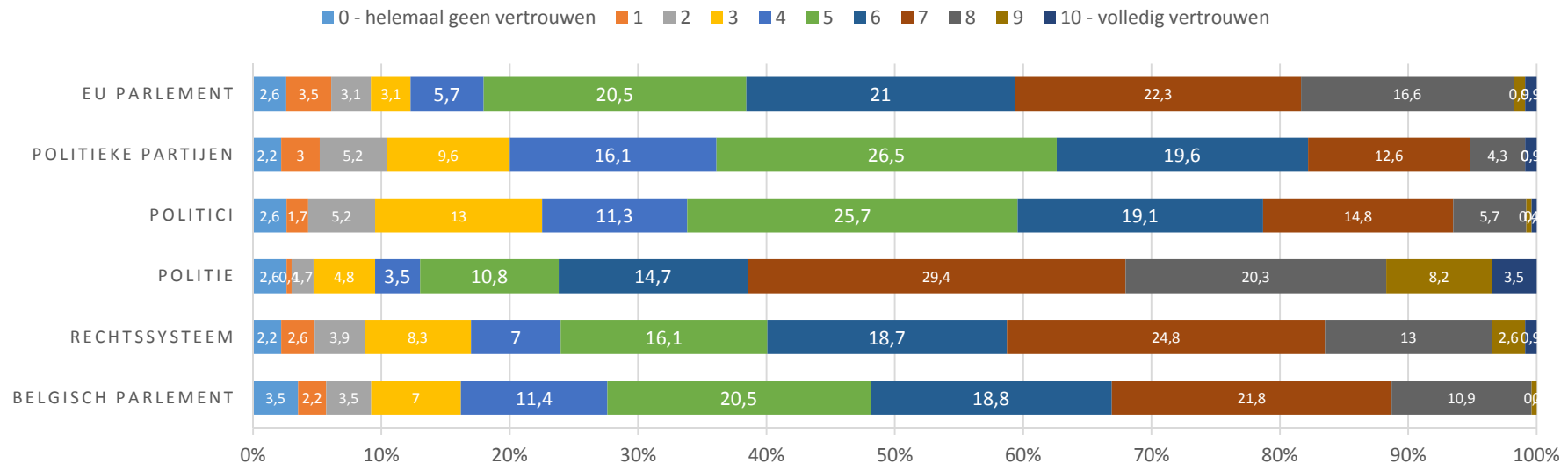
Figuur 1: Vertrouwen in de instellingen bij 18-34 jarige Generation What? jongeren (in %)

Institutioneel vertrouwen bij Vlaamse jongeren in de European Social Survey

Het vertrouwen in de instellingen wordt in België en Vlaanderen ook gemeten in de European Social Survey. De European Social Survey (ESS) is een kwalitatief hoogstaande en om die reden hoog aangeschreven, internationale enquête die tweejaarlijks wordt afgenomen met ondertussen meer dan 30 deelnemende landen. In de meest recente afname van de ESS (Ronde 7, 2014) werden opnieuw een reeks vragen over het vertrouwen in de instellingen gesteld. Aan respondenten werd gevraagd of men 'Op een schaal van 0 tot 10 kan aangeven hoeveel vertrouwen u persoonlijk heeft in elk van de instellingen die ik voorlees? 0 betekent dat u helemaal geen vertrouwen heeft in een instelling en 10 betekent dat u volledig vertrouwen heeft'. De instellingen die werden bevraagd zijn het Belgisch parlement, het rechtssysteem, politie, politici, politieke partijen en het Europees parlement. De vraag over het vertrouwen in de Verenigde Naties wordt hier niet bekeken. De vraagformulering in de ESS verschilt met andere woorden van de vragen uit de Generation What? bevraging: niet alleen wordt de vraag anders ingeleid en de instellingen anders benoemd, ook de antwoordmogelijkheden verschillen. In de ESS wijzen de uitersten weliswaar ook op 'helemaal geen vertrouwen' (score 0) en 'volledig vertrouwen' (score 10), maar is er een middencategorie (5), en zijn zowel scores die duiden op 'wantrouwen' (0, 1, 2, 3 of 4) en 'vertrouwen' (6, 7, 8, 9 of 10) meer gedifferentieerd.

Voor België werden N=1769 respondenten via een face-to-face interview bevraagd. In onderstaande resultaten werd, in overeenstemming met de Generation What? data, gekeken naar de 18-34 jarigen die in Vlaanderen wonen (N=231). De instellingen die bij de 18-34 jarige Vlaamse jongeren in de ESS het laagst scoorden op vertrouwen, zijn de politieke partijen (meer dan 35% scoort minder dan 5) en de politici (bijna 35% scoort minder dan 5). Het meeste vertrouwen krijgt de politie (meer dan 75% scoort 6 of hoger), maar ook het Europees parlement (meer dan 60% scoort 6 of hoger) en het rechtssysteem scoren vrij goed (60% scoort 6 of hoger).

OP EEN SCHAAL VAN 0 TOT 10, HOEVEEL VERTROUWEN HEEFT U PERSOONLIJK IN ...?

Figuur 2: Vertrouwen in de instellingen in ESS (R7), Vlaamse 18-34 jarigen (in %)

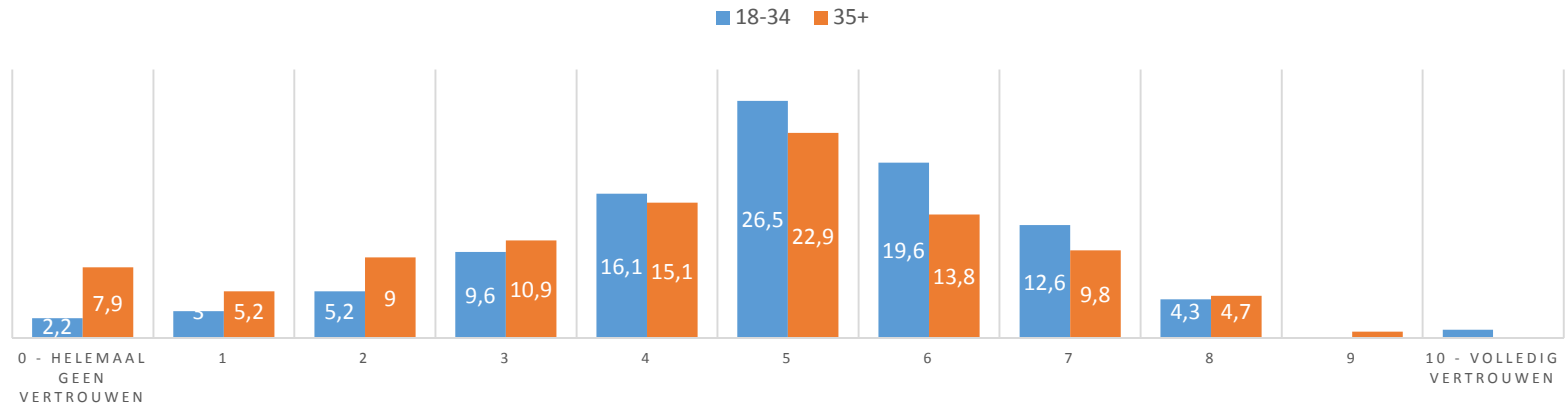
Een vergelijking tussen de ESS data en de Generation What? Jongeren lijkt er op te wijzen dat in ieder geval de politie in beide bevestigingen en in vergelijking met de andere instellingen, relatief veel vertrouwen geniet. Dit komt overigens ook overeen met de resultaten van het ISPO-KU Leuven verkiezingsonderzoek van 2010, waaruit ook blijkt dat Vlamingen (niet enkel jongeren) het meest vertrouwen hebben in de politie (Meuleman, Abts & Swyngedouw, 2012).

De politiek doet het daarentegen minder goed: in de ESS scoren de politieke partijen en politici het minst goed, en ook in de Generation What? data zit de politiek bij de instellingen die het minst goed op vertrouwen scoren. Ook dit stemt overeen met het verkiezingsonderzoek van het IPSO-KU Leuven, waaruit blijkt dat 'politieke instellingen zoals de politieke partijen, de regering en het parlement' erg weinig vertrouwen genieten bij burgers. Op basis van zowel ESS als het ISPO-KU Leuven onderzoek blijkt evenwel dat de mate van institutioneel vertrouwen of wantrouwen in de meeste instellingen relatief stabiel is: in het ISPO-KU Leuven onderzoek concludeert men dat voor de periode tussen 1995 en 2010, en voor de ESS geldt hetzelfde voor de periode 2002-2012 (Meuleman, Abts & Swyngedouw, 2012, p. 21; Tirry, Wuyts, Loosveldt & Meuleman, 2014, p. 19).

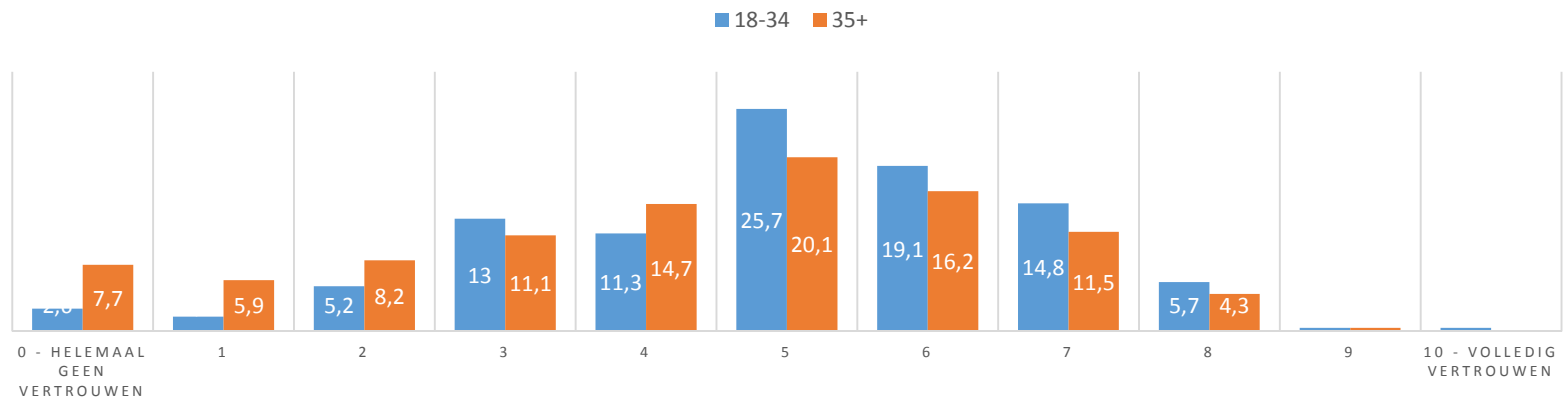
Institutioneel vertrouwen bij jong en oud

Wat ook interessant is, is om na te gaan in hoeverre jongeren (18-34 jaar) in vergelijking met de oudere leeftijdscategorieën (35+) meer of minder vertrouwen geven aan deze instellingen. Deze vergelijking kan op basis van de ESS data, en we beperken ons hier tot de instellingen die bij jongeren duidelijk het minst goed scoren, nl. de politieke partijen en politici. In Grafiek 3 zien we dat zowel het vertrouwen in de politieke partijen als politici hoger lijkt te liggen bij de 18-35 jarigen in vergelijking met de 35+ groep. Vanaf de middencategorie (score 5) scoren jongeren (18-35) nagenoeg systematisch hoger in vergelijking tot de oudere leeftijdsgroep (35+). Dit komt overeen met het ISPO-KU Leuven onderzoek waarin de auteurs concluderen dat jongeren (18-34 jaar) niet meer wantrouwend zijn dan oudere leeftijdsgroepen. “Pessimistische analyses gaan ervan uit dat jongeren minder geïnteresseerd zouden zijn in politiek en een lager niveau van institutioneel vertrouwen zouden vertonen (vgl. Putnam, 2000). Onze resultaten spreken deze gedachtegang tegen: de categorie 18 tot 34-jarigen heeft steevast de hoogste vertrouwensscore (...)” (Meuleman, Abts & Swyngedouw, 2012, p. 18).

OP EEN SCHAAL VAN 0 TOT 10, HOEVEEL VERTROUWEN HEEFT U PERSOONLIJK IN POLITIEKE PARTIJEN?

OP EEN SCHAAL VAN 0 TOT 10, HOEVEEL VERTROUWEN HEEFT U PERSOONLIJK IN POLITICI?

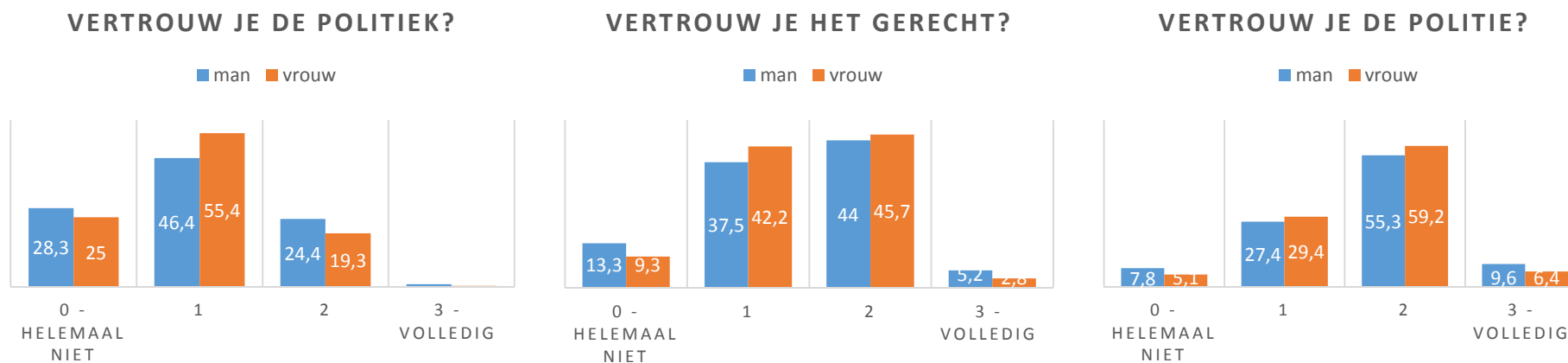

Figuur 3: Vertrouwen in de politieke partijen (boven) en politici (onder) in ESS (R7), vergelijking tussen Vlaamse 18-34 jarigen en 35+ (in %)

Institutioneel vertrouwen bij mannen en vrouwen

We kunnen bij de Generation What? jongeren ook een onderscheid maken naar geslacht, en nagaan in hoeverre het institutioneel vertrouwen verschilt tussen mannen en vrouwen. We doen dit hieronder (zie Grafiek 4) voor een instelling die in de bevraging slecht scoort (de politiek), gemiddeld scoort (het gerecht), en goed scoort (de politie). Deze drie instellingen hebben bovendien ook een vrij centrale positie in onze democratie. Op basis van de grafiek zien we geen opvallende verschillen in het institutionele vertrouwen tussen mannen en vrouwen: wel is het zo dat mannen wat vaker de ‘uiteinden’ van de schaal kiezen (zowel aan de vertrouwen als wantrouwen-zijde), en dat vrouwen in hun antwoordgedrag iets gematigder zijn (en meer het ‘midden’ kiezen).

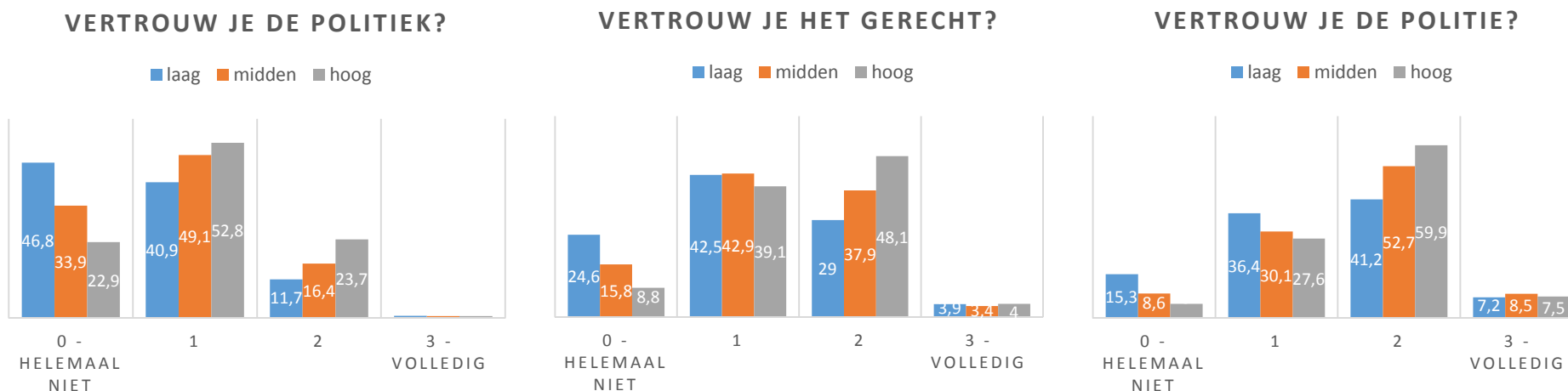
Ook in het ISPO-KU Leuven onderzoek bleek geslacht niet significant samen te hangen met het institutionele vertrouwen, en dat was zo voor alle bevroegde instellingen, nl. de politieke partijen, het parlement, de regering, het gerecht, de politie, de vakbonden, de koning, de Kerk, de bankinstellingen, en de pers (Meuleman, Abts & Swyngedouw, 2012, p. 17-20).

Figuur 4: Vertrouwen in de politiek (links), het gerecht (midden) en de politie (rechts) bij 18-34 jarige Generation What? jongeren, naar geslacht (in %)

Institutioneel vertrouwen naar opleiding

Tot slot kijken we naar verschillen in het institutioneel vertrouwen van de Generation What? jongeren naargelang opleiding, en dit opnieuw voor een instelling die in de bevraging slecht scoort (de politiek), gemiddeld scoort (het gerecht), en goed scoort (de politie). Grafiek 5 laat hier toch wel opvallende verschillen zien. Zowel voor de politiek, het gerecht, als de politie zien we eenzelfde patroon: het vertrouwen in de drie instellingen stijgt trapsgewijs, en is hoger voor hoog opgeleiden in vergelijking met laag opgeleiden. Ook deze bevinding is in lijn met vele andere studies waarbij, ook bij algemene populaties, een duidelijk verband wordt gevonden tussen opleidingsniveau en institutioneel vertrouwen. Zo blijkt ook uit het ISPO-KU Leuven verkiezingsonderzoek dat hoger opgeleide Vlamingen doorgaans meer vertrouwen in instellingen rapporteren.

Figuur 5: Vertrouwen in de politiek (links), het gerecht (midden) en de politie (rechts) bij 18-34 jarige Generation What? jongeren, naar opleiding (in %)

Referenties

- Meuleman, B., Abts, K., Swyngedouw, M. (2012). *De wantrouwige Vlaming. De toestand van het institutionele vertrouwen in Vlaanderen*. CeSO/ISPO/2012-2, Leuven: Centrum voor Sociologisch Onderzoek (CeSO) en Instituut voor Sociaal en Politiek Opinieonderzoek (ISPO).
- Pleysier, S., Pauwels, L., Van Damme, A. (2010). Het debat geopend: vertrouwen als toetssteen van de democratie? *Orde van de Dag: Criminaliteit en Samenleving*, (52), 3-5.
- Pleysier, S., Vervaeke, G., Parmentier, S. (2000). Het vertrouwen in de instelling: enkele beschouwingen. *Panopticon*, 22 (1), 63-79.
- Tirry, D., Wuyts, C., Loosveldt, G., Meuleman, B. (2014). *10 jaar 'European Social Survey'. Enkele resultaten van de eerste zes rondes (2002-2012)*. Leuven: KU Leuven/Centrum voor Sociologisch Onderzoek.
- Tirry, D., Loosveldt, G., Pleysier, S. (2012). *Exploratie van de module 'Vertrouwen in politie en rechtbanken' uit de 5de ronde van het European Social Survey*. CeSO/SM/2012-1, Leuven: Centrum voor Sociologisch Onderzoek.
- Van Damme, A., Pauwels, L., Pleysier, S., Van De Velde, M. (2010). Beelden van vertrouwen: het vertrouwen in politie en justitie in perspectief geplaatst. *Orde van de Dag: Criminaliteit en Samenleving*, (52), 7-20.
- Vandamme, A., Pauwels, L., Pleysier, S., Van de Velde, M. (2012). Beelden van vertrouwen: het vertrouwen in politie en justitie in perspectief geplaatst. In: Hubeau B., Gibens S., Mercelis S., Parmentier S., Ponsaers P., Van Aeken K., Vande Walle G., Van Houtte J. (Eds.), *Dialogen tussen recht en samenleving. Een handboek over het rechtssociologisch onderzoek in Vlaanderen*. Leuven: Acco, 703-724.

Contact:

Prof. Dr. Stefaan Pleysier, stefaan.pleysier@kuleuven.be